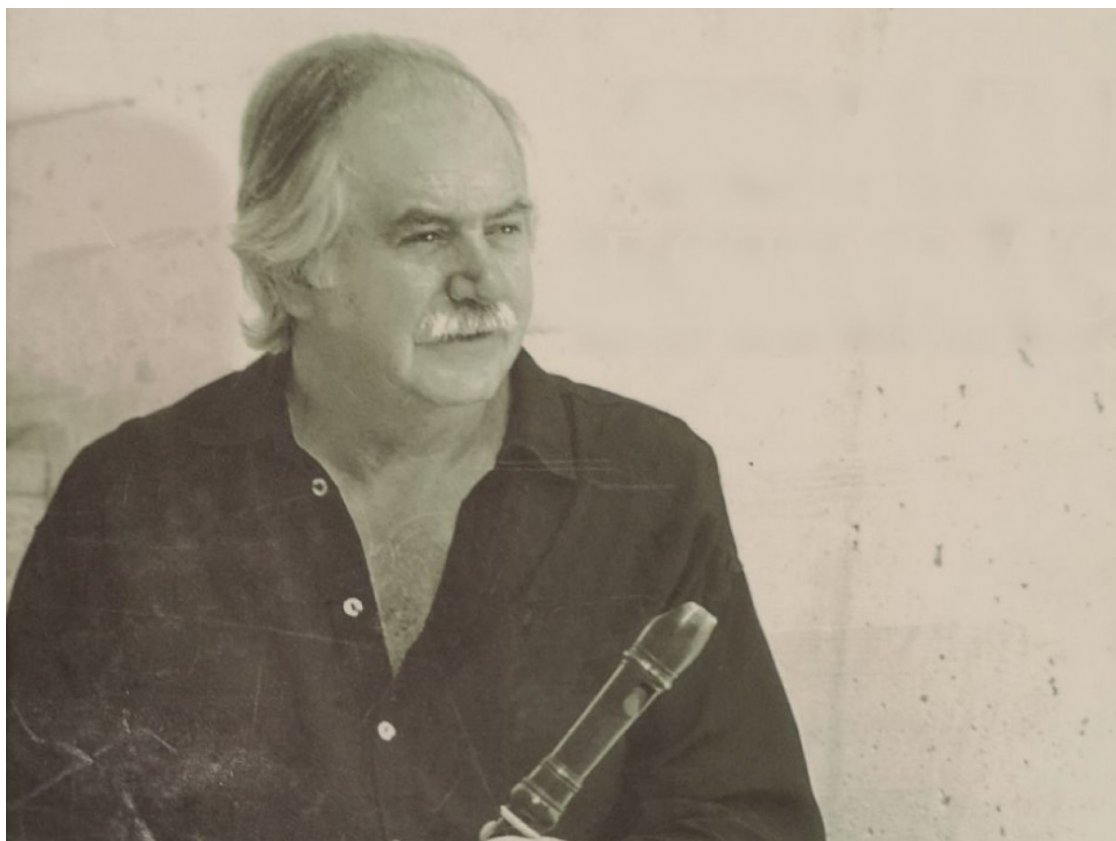

Tomeu Estaràs, el flautista encantador

Opinió de Miquel Brunet, pianista, compositor, productor i director de l'estudi de gravació i discogràfica Ona Edicions, en record al músic de Valldemossa

Tomeu Estaràs | Arxiu artista

L'Hotel del Artista va ser un icònic punt d'encontre on pintors, escriptors, escultors i actors esdevingueren poble i protagonitzaren vetllades històriques. Situat a una cantonada del poble de Valldemossa, en aquest petit establiment al voltant dels anys 50, s'hi allotjava un pintor inquiet, Josep Coll Bardolet, natural de Campdevàrol, entusiasta home de País, un dels fundadors de l'Obra Cultural Balear i que esdevindria referent del catalanisme a Mallorca. Fou ell qui tingué la idea de regalar a en **Tomeu** (fill del propietari de l'hotel), una flauta dolça, sense imaginar-se que aquell instrument tan petit assoliria una importància cabdal per a la història de la música de les Illes.

Comença el ball. El mateix Coll Bardolet va ser qui va presentar el jove **Tomeu Estaràs** (l'integrant més jove del grup Els Valldemossa) al compositor **Joan Maria Thomàs**, del qual va rebre les primeres lliçons. Fruit d'aquesta coneixença el gust i l'interès d'en **Tomeu** per la música barroca va anar "in crescendo" al llarg de la seva vida fins al punt que **Bach**, **Telemann** i **Vivaldi** foren per a ell companys inseparables.

La segona font d'on es va nodrir el repertori d'en **Tomeu Estaràs**, provenia del violí del seu propi

pare, Tomeu Reüll, fundador del grup folklòric **Parado de Valldemossa**. Les composicions que en Tomeu pare va firmar amb el guitarrista Bartomeu Calatayud, i que foren la banda sonora de l'Hotel del Artista conformarien posteriorment el gruix més important del repertori que **Els Valldemossa**, un grup viatger per excel·lència, divulgaren arreu del món en els seus nombrosos viatges, els quals, a més d'una gran activitat concertística a Europa, corregueren escenaris de Califòrnia a Austràlia, de la Patagònia a Hong Kong o d'Islàndia a Sud-àfrica. No record (com afortunat participant que vaig ser de molts d'aquests periples), un sol concert que no comencés amb alguna d'aquelles melodies que en **Tomeu** va aprendre del seu pare.

De mica en mica, va anar creixent el vast repertori d'un dels més insignes intèrprets de la flauta dolça que hem tingut a les illes, i moltes de les obres que interpretava, en **Tomeu** les trobà en el corpus instrumental que prové de Sud-amèrica i en concret en la música de la "quena" (del quítxua, *quina*) una flauta de l'època precolombina. Això és així en part, perquè la majoria dels músics i directors musicals del grup **Els Valldemossa** que em precediren o amb els quals he coincidit, eren originaris d'aquell continent: **Jorge Cauci, Paco Ballinas, Aldo Caviglia, Jayme Marques, Fernando Blanco**, l'arpista **Sergio Cuevas**, entre altres, tots ells músics d'un alt nivell dels quals aprenguérem moltíssim i que esperonaren més encara la voracitat interpretativa del flautista.

Tomeu sempre aprofità la comoditat de les dimensions de la flauta per convertir en quotidià, constant i inacabable el seu procés de perfeccionament interpretatiu. El trajecte d'un cotxe en ruta anant de gira, les llargues esperes als vestuaris abans de sortir a l'escenari, o la pau de l'alzinar de casa seva a la Tramuntana mallorquina foren sempre improvisats assajos plens de bucòliques estones farcides pel so d'en **Tomeu** practicant, repetint i polint obsessivament passatges que al seu entendre requerien més pulcritud, encara que els interpretava des de feia anys.

Aquest hàbit d'exercitar l'aprenentatge de manera simple i quotidiana i d'entendre la recerca de la perfecció instrumental, el varen acompanyar també en el seu comportament diari i extramusical: en **Tomeu** era l'expressió més senzilla del virtuosisme, alhora que la discreta sublimació del gaudi vital. Això li atorgà la capacitat de convertir les activitats domèstiques més simples en experiències extraordinàries: un assaig, un àpat, la degustació d'una figa, unes coques de patata valldemossines... L'entrega delicada, a vegades silenciosa, de la pràctica de la cultura hedonista era el seu mètode per gaudir de la vida alhora que encomanava el seu entusiasme vital joïós impositiu als més pròxims.

En **Tomeu Estaràs** fou (o hauria de ser) un exemple per a tants altres artistes per la manera com va gestionar la popularitat, l'èxit i la fama, amb absoluta normalitat, amb una naturalitat mescla de senzillesa i timidesa alhora, que deixava fora de lloc els seus admiradors i seguidors, que foren molts i de procedències molt diverses. Crec que puc afirmar en haver-ho viscut en primera persona, que el grup on militava **Tomeu Estaràs** ha gaudit d'una estima i afecte entusiastes que han anat en augment al llarg de la dilatada trajectòria viscuda i no només a les illes. Aquest reconeixement el reberen tant en forma d'ovacions com de guardons. Però l'afabilitat, la humilitat i el caràcter proper mai no els abandonaria.

L'inici de la carrera musical dels germans Estaràs tingué lloc a l'esmentat Hotel del Artista dels seus pares, amb el nom de **Los Existencialistas de Valldemossa**. Vestits amb jersei negre de coll pujat, aviat passaren a actuar a la mítica sala Títos de la badia de Palma, i d'allà foren catapultats a l'esfera internacional i, en aquest trajecte, l'existencialisme del nom es va perdre. Després d'instal·lar-se a Londres, on **Els Valldemossa** actuaven regularment al Blue Angel, un lloc freqüentat per **Paul McCartney** i realitzaren continuades aparicions televisives a la BBC. Posteriorment, els aleshores anomenats **Los Valldemossa** participaren amb la catalana Salomé al Festival d'Eurovisió, i en guanyarien el primer premi. Gràcies a aquell esdeveniment s'obriren les portes de la televisió (la seva simpatia els dugué a establir amistat amb els principals realitzadors televisius del moment) i els millors escenaris de l'estat acolliren el grup amb entusiasme.

Aquest fet, els faria plantejar la possibilitat de deixar l'illa per instal·lar-se al continent, on la indústria musical estava més instaurada. No obstant això, ells escolliren residir amb la seva gent, a la seva terra, a la seva Valldemossa, però això no els va impedir convertir-se en ambaixadors per excel·lència de la seva cultura, del seu petit país arreu del món. Paradoxalment, tot i la dificultat geogràfica, és a partir d'aquest moment de retorn a Mallorca quan la seva música s'escampà pels cinc continents, representant les illes en actes promocionals, essent convidats per a celebracions dels àmbits més diversos i fent concerts en escenaris de tot arreu.

Després d'una llarga activitat discogràfica com a grup, **Tomeu** enregistrà el primer disc instrumental al seu nom l'any 2000, *Entre mites i flautes* (Ona Digital, 2000), una publicació on pogué mostrar les seves preferències estilístiques i inquietuds interpretatives, i en el qual probablement queda més explícit el seu virtuosisme. Escollí **Bach**, **Telemann**, **Piazzola**, entre altres. Amb la pèrdua dels seus germans Rafel i Bernat, **Tomeu** no deixa mai l'activitat concertística, la qual continua amb la seva esposa i companya d'escenari **Genia Tobin**, d'origen americà i mallorquina de soca-rel. Amb ella publicà el disc *Quand tu sonneras, je chanterai* (Ona Digital, 2005), un disc on la veu i la flauta mantenen un impagable diàleg de complicitats, afinitat i talent.

L'agost d'enguany, jo ja tenia preparats tots els arranjaments i partitures per a un concert d'en **Tomeu Estaràs** i **Genia Tobin** a Costa Nord de Valldemossa amb una colla de músic joves, fortament motivats i engrescats amb el duet. Setmanes abans ens havíem reunit a l'estudi en **Tomeu**, na **Genia** i jo per planificar tots els detalls: repertori, tons, músics, etc. Però el mateix dia d'iniciar els assajos, una fatídica trucada de Genia em comunicà la cancel·lació de l'esdeveniment i em vingué a la memòria aquell vell aforisme mèdic que diu "la salut és quelcom transitori, que no presagia res de bo". Aquell concert que en **Tomeu** preparava amb tanta cura i esment, no s'arribà a realitzar malgrat que tots teníem l'esperança que fos només un ajornament de la data.

En **Tomeu** ens va deixar el 21 de setembre de 2019, però el so del seu instrument es resisteix a apagar-se. És llavors quan cobra valor l'existència de la música gravada, perquè en l'audició d'aquells documents sonors en què les acrobàcies malabars de la flauta d'en **Tomeu** volen vertiginosament, és el refugi plaent en el qual trobarem el consol al buit de qui ens ha deixat, el record de l'home gran i generós, de l'amic fidel, del virtuós senzill, del mag encantador que movia els dits i ens captivava i seduïa. Tanta sort que els sons perduren, perquè fan escola, ens recorden qui som, d'on venim i ens eixamplen l'ànima i l'esperit.

Beneït regal, el que et va fer Coll Bardolet. Beneïda tecnologia la que ens lliga acústicament i emocionalment a tu encara, estimat **Tomeu**.